

СУТНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Музичка О.С.

Науковий керівник: Козловський С.В., к.е.н., доц.

В даній статті проведено теоретичне дослідження механізму управління оборотними активами підприємства. Запропоновано шляхи вдосконалення системи управління оборотними активами.

Постановка проблеми. Поглиблення економічних реформ в Україні, формування ринкових відносин, загострення конкуренції, зниження можливості прогнозування економічних результатів, збільшення важливості економічних наслідків діяльності суб'єктів господарювання, викликаних управлінськими помилками, висувають нові вимоги до якості управлінських рішень у всіх сферах господарської діяльності підприємств.

Управління оборотними активами є складовою частиною фінансового управління підприємствами. Ця ланка має велике значення в загальній системі, тому що від неї залежить розробка та реалізація управлінських рішень, пов'язаних із формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів підприємства та організацією обігу його грошових коштів. Вдалі управлінські рішення в сфері менеджменту оборотних активів підприємства є запорукою успішності бізнесу, тобто прибутковості, платоспроможності та рентабельності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загалом проблеми, пов'язані з управлінням оборотними активами підприємств, досліджувались вітчизняними та зарубіжними економістами, серед яких І.О.Бланк, Е.Ф.Брігхем, Н.А.Гринюк, Г.Г.Кірейцев, Г.В.Ковальчук, Л.О.Лігоненко, Л.Н. Павлова, Е.С. Стоянова, Т.Є.Унковська, Н.М. Ушакова та ін. Віддаючи належне науковим напрацюванням економістів, слід відзначити, що питання управління оборотними активами потребують подальшого наукового дослідження та практичних розробок. Наявність невирішених проблем, дискусійність окремих теоретичних положень, їх практичне значення обумовлюють актуальність обраної теми, визначають цільову спрямованість дослідження.

Мета статті. Метою даної статті є дослідження механізму управління прибутком підприємства.

Виклад основного матеріалу. Кожне підприємство для здійснення своєї господарської діяльності розпоряджається певним обсягом економічних ресурсів. Ці ресурси забезпечують отримання ним прибутку в разі його корисного використання і складають майно підприємства, або його активи. Вони належать підприємству на правах власності чи користування і відображаються в його балансі в розділі "Активи".

Активи являють собою економічні ресурси підприємства у формі сукупності майнових цінностей, що використовуються в господарській діяльності з метою отримання прибутку [1].

В залежності від характеру участі в господарському процесі та швидкості обороту активи поділяються на оборотні та необоротні. Значну частину серед них, а у торговельних підприємствах – переважну, займають саме оборотні активи.

Незважаючи на досить високу увагу економістів до питань сутності, складу та структури, управління оборотними активами, – суттєвий обсяг літературних джерел і нормативних матеріалів у визначенні сутності поняття оборотних активів підприємства містить значні протиріччя та неповні, на нашу думку, твердження. Характеризуючи сутність оборотних активів підприємства, перш за все, визначимо особливості такого базового поняття, як "актив підприємства".

Термін "актив" походить від латинського "activus", що означає "діяльний" (на відміну від латинського "passivus", що означає "бездіяльний"). Термін "актив" походить із теорії бухгалтерського обліку, і пов'язаний із побудовою бухгалтерського балансу господарюючого суб'єкту.

Розглянемо погляди сучасних науковців з питань управління фінансами підприємства щодо визначення цього терміну.

По-перше, звернемо увагу на те, що значна кількість фахівців фінансового управління в своїх публікаціях з цієї проблеми ототожнюють поняття "оборотні активи" з поняттям "оборотний капітал" підприємства. Так в роботі українських науковців Г.Г.Кірейцева, Н.Г.Виговської та О.М.Петрук "Фінанси підприємств" стверджується: "Оборотний капітал (оборотні активи) – це сукупність коштів, авансованих в оборотні виробничі фонди і фонди обігу для забезпечення безперервності процесу виробництва та реалізації продукції" [2]. Таке ототожнення зустрічається і в [3], де крім "основного капіталу (постійних активів)", "друга та третя групи активів становлять поточні активи (або обіговий капітал), які обслуговують поточну господарську діяльність підприємства, змінюють в її ході свою матеріально-речову форму та переносять вартість на продукцію (роботи, послуги) підприємства". Російський економіст В.В.Бочаров це ототожнення подає таким чином: "Оборотні активи підприємства мають подвійну економічну природу. З одного боку, вони являють собою значну частину майна підприємства. З другого – це частина його капіталу (пасивів), що забезпечує безперервність його господарської діяльності" [4]. Ще яскравіше ця підміна понять може бути проілюстрована твердженням російського економіста Т.Б.Рубінштейна, який дає таке визначення: "Оборотний капітал фірми згідно з міжнародною практикою обліку включає всі грошові кошти і грошові еквіваленти, короткострокові фінансові вкладення, дебіторську заборгованість, товарно-матеріальні запаси, витрати майбутніх періодів" [5], слід додати, що схожий склад оборотних активів подається і у працях таких науковців, як Н.М.Ушакова [6] та В.П.Грузінов [7].

Розглядаючи наведені визначення, можна побачити, що процитовані науковці розглядають поняття "оборотні активи" та "оборотний капітал" як однозначні за економічним змістом, хоча ознаки активів і капіталу взагалі (а відповідно і оборотних активів та оборотного капіталу, зокрема) суттєво розрізняються між собою. В

останній з наведених цитат ми бачимо навіть посилання на міжнародну практику обліку, хоча це не відповідає дійсності.

Майже в усіх визначеннях оборотних активів підкреслюється їх зв'язок із операційним циклом підприємства. З цим безумовно можна погодитись, але слід зауважити, що ця ознака притаманна не всім, а тільки більшості видів оборотних активів. Окремі види оборотних активів у операційному циклі підприємства участі не беруть. Зокрема, це стосується грошових коштів підприємства, їх еквівалентів та поточних фінансових інвестицій. Грошові кошти у більшості форм свого створення (у вигляді страхового, інвестиційного та компенсаційного залишків грошових коштів), еквіваленти грошових коштів та весь обсяг короткострокових фінансових інвестицій включені до складу оборотних активів не за критерієм їх участі у операційному циклі підприємства, а за критерієм їх участі у забезпеченні поточних грошових розрахунків із контрагентами підприємства.

Оборотні активи є дуже важливим елементом у забезпеченні функціонування підприємства, тобто у виробництві та реалізації. Склад оборотних активів підприємства наведено на рис. 1.

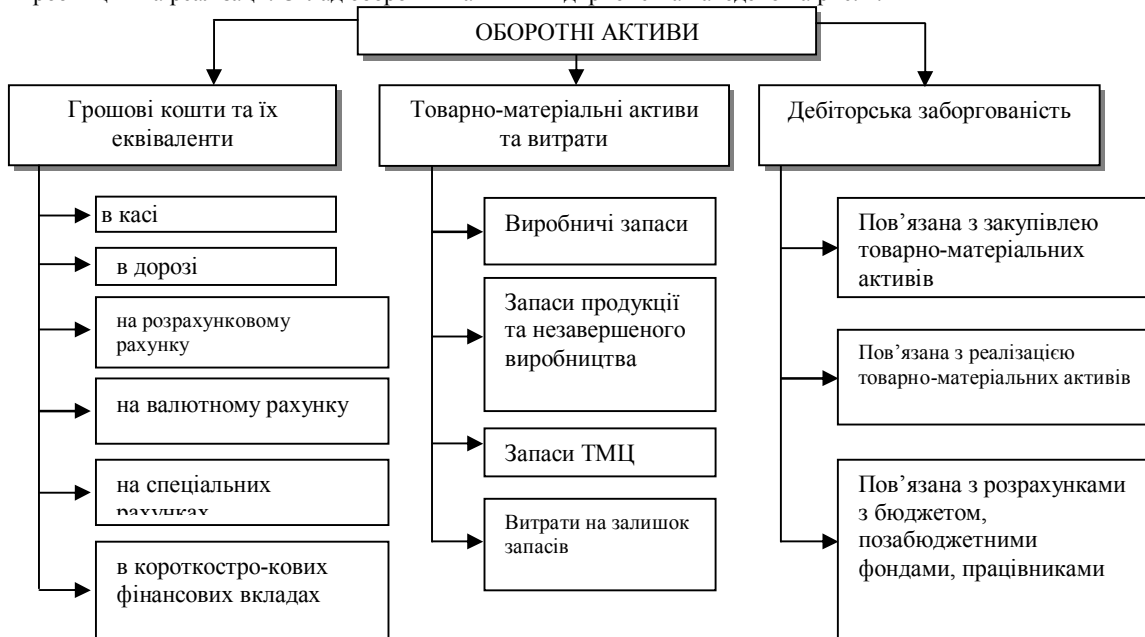

Рис. 1. Склад оборотних активів

Висновки. Визначення джерел формування оборотних активів є дуже важливим питанням, оскільки недостатність джерел призводить до недофінансування господарської діяльності та до фінансових ускладнень. Наявність зайвих джерел оборотних активів на підприємстві сприяє створенню наднормативних запасів товарно-матеріальних цінностей, відволіканню оборотних активів з господарського обороту, зниженню відповідальності за їх цільове й раціональне використання. Як правило, мінімальна потреба підприємства в оборотних активах покривається за рахунок таких власних джерел: статутний капітал (фонд), відрахування від прибутку у фонди спеціального призначення; цільове фінансування та цільове надходження (із бюджету, галузевих і міжгалузевих позабюджетних фондів), приріст сталих пасивів. Підприємства, що вводяться в дію, формують оборотні активи за рахунок коштів бюджету, пайових внесків членів-засновників, надходження від емісії цінних паперів. Ці кошти включаються у статутний фонд новоствореного підприємства.

Формувати оборотні активи лише за рахунок власних джерел економічно недоцільно, оскільки це знижує можливості підприємства щодо фінансування власних витрат і збільшує ризик виникнення фінансової нестабільності підприємства. У цьому випадку підприємство вимушене звертатись до залучення фінансових ресурсів у вигляді короткострокових кредитів банку та інших кредитів, комерційного кредиту, кредиторської заборгованості.

Література

1. Бланк І.О., Гуляева Н.М. Опорний конспект лекцій з курсу "Інвестиційний менеджмент": Навч. посібник. – К.: КНТЕУ, 2003. – 104 с.
2. Кірейцев Г.Г., Виговська Н.Г., Петрук О.М. Фінанси підприємств: Навчальний посібник. – Житомир: ЖІТІ, 2002. – 272с.
3. Лігоненко Л.О. Управління дебіторською заборгованістю в системі запобігання банкрутству торговельного підприємства // Збірник наукових праць. – К.: КДТЕУ, 2002. – С. 120-127.
4. Бочаров В.В. Финансовое моделирование. – СПб.: "Питер", 2005. – 208с.
5. Рубинштейн Т.Б. Планирование и расчёты денежных средств фирм и компаний. – М.: "Ось-89", 2001. – 608с.

6. Мазаракі А.А., Лігоненко Л.О., Ушакова Н.М. Економіка торговельного підприємства: Підручник / Під ред. Н.М. Ушакової. – К.: Хрещатик, 1999. – 800с.
7. Грузинов В.П. и др. Економіка підприємства: Учебник для вузов / Под ред. проф. В.П. Грузинова. - М.: Банки й біржи, ЮНИТИ, 1998. - 535с.

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

Бабюк К.Г.

Науковий керівник: Скорук О.П. к.е.н., доцент

Розглянутосукупність теоретичних, методичних і практичних проблем, пов'язаних із сучасним вдосконаленням матеріально-технічного забезпечення сфери аграрного виробництва.

Вступ. Стан матеріально-технічної бази агропромислового виробництва потребує докорінних змін і модернізації. Наявність і якість технічних та інших промислових ресурсів була, є й буде одним із головних напрямів інтенсифікації сільського господарства. Проте в сучасних умовах у світовому сільському господарстві механізовані технології набувають нових, інноваційних компонентів — ресурсозбереження, реального управління процесами росту і розвитку живих організмів, оптимізації термінів виконання передбачених технологічних операцій та агротехнічних вимог, біологізації технології, одержання продукції із завчасно визначеними (відповідно до реального попиту) кількісними й якісними характеристиками.

Постановка проблеми. Подальший розвиток агропромислового виробництва неодмінно пов'язаний з його техніко-технологічним переозброєнням. Кризовий стан галузі значною мірою зумовлений істотними недоліками в матеріально-технічному забезпеченні, різким погіршенням платоспроможності сільськогосподарських товаровиробників. Зниження ресурсного потенціалу негативно позначається на обсягах виробництва сільськогосподарської продукції, на темпах оновлення сільськогосподарської техніки. Капітальні вкладення в АПК за останні роки зменшилися більш як на 40%. Недостатнім є нині матеріально-технічне забезпечення переробки підприємств, що призводить до великих витрат сировини, стримує глибину її переробки, зменшує можливість розширення асортименту продовольчих товарів. Рівень забезпечення більшості сільськогосподарських підприємств матеріально-технічними засобами не перевищує 50% від нормативної технологічної потреби. Більше половини парку тракторів, збиральних комбайнів та вантажних автомобілів відпрацювали свій амортизаційний строк. Внаслідок цього витрати на ремонт і технічне обслуговування становлять біля 70% суми коштів на придбання нової техніки, до 40% машин простоюють з технічних причин. Шляхи вирішення даної проблеми пропонують такі вчені як: Підлісецький Г.М., Блоха А.В., Льошенко В.О., Остапенко М.О., Шаповалов В.І., Саблук П.Т. Всі вони сходяться на думці, що завдання поліпшення матеріального й технічного забезпечення АПК має стати визначальним у розробленні аграрної політики держави.

Результати дослідження. Враховуючи такий стан матеріально-технічного забезпечення АПК, схема її реформування повинна передбачати збереження цілісної інфраструктури інженерно-технічного і технологічного виробництва (господарський рівень), створення акціонерних товариств обласного рівня, до яких можуть входити підприємства обласної і міжрайонної спеціалізації, ремонтні заводи, товаровиробники [5, с.35].

Машинобудівні заводи та інші підприємства-виробники матеріально-технічних ресурсів уже розвивають фірмове технічне обслуговування на основі створення ринкової інфраструктури: технічних центрів, дилерських та прокатних пунктів, машинно-технологічних формувань, фірмових магазинів. На заводи і створені ними сервісні структури покладаються функції і відповідальність за реалізацію технічних і хімічних засобів, технологічного обладнання, запасних частин та ремонтних матеріалів, організацію ремонту і технічного обслуговування машин протягом усього періоду експлуатації, відновлення та продаж частково спрацьованої техніки [3, с.9].

Впорядковується закупівля технічних засобів за кордоном. Зокрема, можна купувати передусім техніку, аналоги якої не виробляються в Україні, переважно на умовах створення спільних підприємств та їх одночасного інвестування. Поєднання цілеспрямованого імпорту зарубіжних технічних засобів з нарощуванням власного виробництва високоякісних машин на рівні кращих світових зразків за передовими технологіями створить сприятливе конкурентне середовище на ринку техніки.

Проведення реформ і подолання соціально-економічної кризи вимагають значних фінансових і матеріальних ресурсів. З різних існуючих варіантів залучення коштів в економіку сільського господарства найбільш реальний і ефективний на сьогодні є лізинг. Лізинг — це довгострокова оренда машин і обладнання при збереженні права власності на них за орендодавцем. З господарської точки зору, лізинг слугує засобом реалізації продукції, розвитку виробництва, впровадження науково-технічного прогресу, створення нових робочих місць, тому держава зацікавлена у підтримці і розширенні лізингових операцій. Новою формою удосконалення матеріального та технічного забезпечення АПК є створення постійно діючих виставок-ярмарків. Основною метою їх діяльності є купівля — продаж матеріально-технічних засобів агропромислового комплексу, сільськогосподарської продукції і товарів її переробки. На них сільськогосподарський